

УДК 82.091

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-933X/2024-XXII-4>

ОБРАЗ ІНШОГО У ФЕНТЕЗІЙНОМУ РОМАНІ ПЕРШИХ ДЕСЯТИЛІТЬ ХХІ СТ.: МАСКИ І РОЛІ

Гурдуз Андрій

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови і літератури

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ORCID ID: 0000-0001-8474-3773

Послідовне зростання ролі Іншого у фентезійній прозі ХХІ ст. зумовлено підвищеною увагою до нього літературного процесу і новою конфігурацією базового фентезійного конфлікту. Нові ролі й маски Іншості тут інстальовані, зокрема, в соціокультурний, національний, віртуально-історичний, гендерний дискурси та імітацію релігійного. Причини популярності й характер реалізації, еволюції постаті Іншого у фентезі 2000–2020 рр. об'єктом дослідження не ставали, попри очевидну актуальність проблеми. Метою статті є вперше визначити ключові параметри, вектори сюжетних ролей і масок Іншого в корпусі фентезійного метажанру перших десятиліть ХХІ ст. Ключовими при цьому є висвітлення логіки розвитку концепту Іншого в сучасному фентезійному полі та супровідних тематичних парадоксів проблеми (переваги як слабкості тощо), мотивування явища Іншості другого ступеня у зв'язку з інтенсивною гетерогенізацією відповідних тематичних кластерів метажанру, а також аналіз впливу екстремистських факторів на трансформацію спектру Іншості у фентезі сьогодення.

Паралельно з тенденцією виділення категорії суб'єктної межі концепт Іншого у фентезійному мистецтві ХХІ ст. тяжіє до граничності, дистанційованості (як імморальності), парадоксальності та часом виражає парадокс сполучення сили і слабкості у сприйманні оточенням. Помітне місце в контексті розмови про Іншість у сучасному фентезі належить гендеру, варіативно простежуваному у фемінній площині. Базовим елементом параметр Іншості є у фентезійній рецепції соціокультурних подій і геополітики, а також у синтетичних сюжетно-образних конструктах метажанру (як «дім дивних дітей»). Подібні синтетичні конструкти отримують у процесі подальшого функціонування додаткові художні властивості, етичні маркери і також характеризуються амплітудою інтерпретації. Означена проблематика заслуговує на подальше комплексне вивчення, котре дасть змогу глибше досягнути закономірності розвитку фентезійного мистецтва ХХІ ст.

Ключові слова: фентезі, Іншість, ступінь, парадигма, концепт, трансформація.

Gurduz Andrii

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Ukrainian Language and Literature

V. O. Sukhomlynskyi National University of Mykolaiv

THE IMAGE OF THE OTHER IN A FANTASY NOVEL OF THE FIRST DECADES OF THE XXI CENTURY: MASKS AND ROLES

The consistent growth of the role of the Other in XXI century fantasy prose is due to the increased attention paid to it in the literary process and the new configuration of the basic fantasy conflict. New roles and masks of Otherness are installed here, in particular, in socio-cultural, national,

virtual-historical, gender discourses and imitation of the religious. The reasons for the popularity and nature of the implementation, evolution of the figure of the Other in fantasy novel of 2000–2020 did not become the object of research, despite the obvious relevance of the problem. The aim of our article is to identify for the first time the key parameters, vectors of plot roles and masks of the Other in the corpus of the fantasy metagenre of the first decades of the XXI century. Key here are highlighting the logic of the development of the concept of the Other in the modern fantasy field and the accompanying thematic paradoxes of the problem (advantages as weaknesses, etc.), motivating the phenomenon of second-degree Otherness in connection with the intensive heterogenization of the corresponding thematic clusters of the metagenre, as well as analyzing the influence of extra-artistic factors on the transformation of the spectrum of Otherness in contemporary fantasy prose.

In parallel with the tendency to highlight the category of subjective boundary, the concept of the Other in XXI century fantasy art tends towards limitation, distance (as im-morality), paradoxicality, and sometimes expresses the paradox of the combination of strength and weakness in the perception of the environment. A prominent place in the context of the conversation about Otherness in modern fantasy belongs to gender, variably traced in the feminine plane. The parameter of Otherness is a basic element in the fantasy reception of socio-cultural events and geopoetics, as well as in synthetic plot-image constructs of the metagenre (such as the «home for peculiar children»). Such synthetic constructs acquire additional artistic properties, ethical markers, and are also characterized by the amplitude of interpretation during their further functioning. The above-mentioned questions deserve further comprehensive study, which will allow for a deeper understanding of the patterns of development of fantasy art in the XXI century.

Key words: *fantasy, Otherness, degree, paradigm, concept, transformation.*

Вступ. Послідовне зростання ролі Іншого у фентезійній прозі XXI ст. зумовлено не тільки підвищеною увагою до нього поточного літературного процесу, але й новою конфігурацією базового фентезійного конфлікту [1, с. 216], яка передбачає виокремлення в традиційній бінарності сторін добра і зла проміжної умовно нейтральної позиції. Нові ролі й маски Іншості тут інсталювані, зокрема, в соціокультурний, національний, віртуально-історичний, гендерний дискурси та імітацію релігійного, що у сполученні зі значним впливом фентезійного мистецтва на формування молодіжного світогляду змушує розглядати трансформації Іншого системно й комплексно. Причини популярності й характер реалізації, еволюції постаті Іншого у фентезі (та в літературі у цілому) 2000–2020 рр. об'єктом дослідження не ставали, попри очевидну актуальність проблеми та перспективність її студіювання.

Конституція фентезійного мистецтва орієнтує на (часом формальне) дистанціювання змальовуваного від об'єктивної дійсності або одивнення самої реальності чи її елементів у пропонованих письменником художніх координатах. Отже, сутнісно цей метажанр утілює весь комплекс можливих характеристик концепту Іншості, й останній тією чи іншою мірою перебуває у фокусі уваги дослідника фентезійного твору. Водночас тільки про дотичність до проблеми висвітлення власне категорії Іншості можна говорити навіть у випадках спроб систематик метажанру; серед найвпливовіших із них за загальної умовної результативності [8, с. 2] назвемо таксономії Ф. Мендлесон [11, с. xiv] і К. Манлова [10]. Безпосередньо образ Іншого у площині художньої валентності та його еволюції, у сенсі соціокультурної рецепції залишається недослідженим для текстів фентезі XX ст., а для текстів першої третини XXI ст. й поготів, в умовах радикально переосмислення метажанру. Серед одиничних спроб простежити окремі грані Іншості в сучасному фентезі з етичного, неформального погляду виділяються розвідки Л. Гуаніо-Улуру [7], Т. Дриггерса [6] чи А. Гурдуза [1], причому ми вперше аналізуємо й обґрунтовуємо причини засадничих змін цього образу

в метажанрі сьогодення. Паралельно зазначимо, що властивий більшості студій із проблем розвитку фентезі формальний підхід (наприклад, М. Собуцького [2]) не розкриває ускладнену глибинну природу Іншості у фентезі XXI ст., радше даючи змогу констатувати очевидні й частотно акумульовані тенденції.

Метою статті є вперше визначити ключові параметри сюжетних ролей і масок Іншого в корпусі фентезійного метажанру перших десятиліть XXI ст. Ключовими при цьому стають а) висвітлення логіки розвитку концепту Іншого в сучасному фентезійному полі та супровідних тематичних парадоксів проблеми, б) мотивування нового явища – Іншості другого ступеня у зв'язку з інтенсивною гетерогенізацією відповідних тематичних кластерів метажанру, а також в) урахування впливу екстремистських факторів на трансформацію спектру Іншості у фентезі сьогодення.

Методи та методики дослідження. На основі репрезентативного для фентезі перших десятиліть XXI ст. художнього матеріалу (національних і міжнародних бестселерів) простежуємо основні ідейно-тематичні вектори розроблення Іншості в метажанрі, базуючись переважно на компаративному, психоаналітичному, герменевтичному, культурно-історичному та частотному методах дослідження. Відповідно до характеру заявленої проблеми перевага в розвідці надається типологічному підходу за актуалізації генетичного складника в аналізі еволюції кластерних типів Іншості (зокрема, стосовно інтерпретаційних метатекстів легендарно-міфологічних структур, співвідношення тематичних концепцій Іншості в сучасних фентезі й фантастиці тощо). Крім того, у процесі аналізу ускладнення типології фентезійної Іншості через самопереосмислення метажанру спираємося на міркування Ж. Женетта [6].

Результати та дискусії. Іншість як маркер у сучасному фентезійному просторі презентована в широкому спектрі модусів, основні з яких окреслимо нижче. У зв'язку із характером метажанру основним чинником Іншості персонажа може бути незвичайність його походження (з особливими (а-, ім-)моральними настановами) – до ірраціонального, іншопланетного (перевертень чи загалом образ зі світової міфології; ангел або демонізована сутність, прибулець з іншого світу, різновид роботизованого механізму, абстрагований прояв штучного інтелекту тощо). Відповідна природа персонажа здатна зумовлювати його надможливості (зокрема, магічні), які дають змогу брати участь у відстоюванні інтересів добра чи зла (часто в супергеройському контексті) або, навпаки, дистанціюватися від цієї боротьби. У випадку доєднання до класичного протистояння базових начал окремою проблемою в сучасному фентезі стає вибір (певно пов'язаного зі злим началом) героєм сторони сили, що в новій парадигмі все частіше зводиться до (декларованого чи буквального) залишення на позиції нейтралітету – Іншої, третьої сторони. Відповідно актуалізовано низку образів із функціями, пов'язаними з перебуванням / захистом / формуванням варіативно змальовуваного (зокрема, віртуального) помежів'я. Серед таких персонажів варто назвати Аліну з «Гонимарників» (2010–2024) чи Мальву з «Безсмертних» (2012–2016) Д. Корній, Анну Стожар із «Палімпсесту» (2017–2019) Я. Каторож; героїв «Джонатана Стренджа і містера Норрелла» (Jonathan Strange & Mr. Norrell, 2004) або «Піранезі» (Piranesi, 2020) С. Кларк, «Напівжиття» (Half Life, 2014–2016) С. Грін, Чорного Рогана з «Чорнокнижника» (Černokněžník, 2003–2006) Ю. Червенака чи Костянтина з однойменної стрічки (Constantine, США, 2005) реж. Ф. Лоуренса та ін.

Уявна чи справжня виключеність із процесів зображуваного світу може бути показана як функція (отримана місія) або принципова імморалістична позиція персонажа, близькі тут Мінотавр (Minotaur, 2000–2016) С. Шеррила, Водяник (Hastrman. Zelený román, 2001) М. Урбана тощо. Іншість в аналізованому художньому корпусі здатна проявлятися і як

слабкість героя, широко осмислювана обмеженість у можливостях: відмінність, непопулярність мислення й незгода з оточенням; особливість моральної конституції, котра не дає змоги носієві (зокрема, знань про магичне) захистити себе від вороже налаштованого оточення; метафоризоване каліцтво тощо. Сюжетно слабкістю, вадою може обернутися надприродна обдарованість персонажа (фізична, розумова) у сприйнятті його оточення, наприклад: у романах «Голем і джин» *The Golem and the Jinni*, 2013) Х. Векер, «Дім дивних дітей» (*Miss Peregrine's Home for Peculiar Children*, 2011–2021) Р. Пір'за, «Звільнення, або Спеціальна школа Сибіл Джойнс для дітей, які говорять з привидами і мають слух» (*Riddance: Or: The Sybil Joines Vocational School for Ghost Speakers & Hearing-Mouth Children*, 2018) Ш. Джексона, новелізаціях «Людей-Х» К. К. Раш, С. Лайонса, П. Девіда. Найоригінальнішими, очевидно, є фентезійні постаті з поєднанням водночас надзвичайної сили і слабкості – у сучасних інтерпретаційних корпусах ангелології та монструозних створінь (у Ч. де Лінта, С. Шеррила та ін.), супергеройському просторі, ситуативній авторській метафориці тощо. У разі з демонізованими образами подібну тенденційність репрезентації виявляємо в літературі з останньої третини ХХ ст., коли амплітуда інтерпретації легендарно-міфологічних структур значно розширюється; показовими тут є постаті Мінотавра у «Сліпому Мінотаврі» (*The Blind Minotaur*, 1985) М. Суєнвіка і «Лабіринті Мінотавра» (*Minotaur Maze*, 1990) Р. Шеклі, вампіра – в «Інтерв'ю з вампіром» (*Interview with the Vampire*, 1973) Е. Райс, «Ціні крові» (*Blood Price*, 1991) Т. Хафф та ін.

Прикметою фентезі ХХІ ст. вважаємо системне формування й виокремлення Іншості другого ступеня. Це поняття уперше висуваємо (за аналогією до концепції бачення загальнолітературного розвитку Ж. Женетта [6]) на означення явища у творах, де в таборі сюжетних Інших з'являються інакодумці, відщепенці, вигнанці (опозиціонери), що ускладнює сюжет. Це можуть бути і якісно відмінні другі покоління типу ірраціональних, іншопланетних чи роботизованих створінь, які виявляють певне, часто вороже ставлення до свого базового виду. Таку Іншість у ступені переважно фіксуємо в художній демонології в «Сутінках» (*Twilight*, 2005–2020) С. Маєр, «Всіх душах» (*All Souls*, 2011–2014) Д. Гаркнесс, крос-подібних супергеройських новелізаціях типу «Останньої битви» (*The Last Stand*, 2006) Д. Фінгерота чи «Саги про Темного Фенікса» (*The Dark Phoenix Saga*, 2019) С. Мура, широко трактованій франкенштейніані (зокрема, у Д. Кунца, Р. Пір'за).

Актуальність в останнє десятиліття творів про людей, які страждають фізично через хворобу, каліцтво тощо (формування жанру *Sick-lit*), а також супровідна хвиля толерантності сприяють поширенню в найпопулярніших субжанрах фентезі (передовсім, як не парадоксально, у супергеройському) постатей, котрі тією чи іншою мірою паралельно репрезентують таку соціальну групу і де її представники змальовані з альтернативними стосовно своїх особливих потреб перевагами: після «Ловця снів» (*Dreamcatcher*, 2000) С. Кінга відповідних персонажів бачимо в екранних і новелізованих версіях «Людей-Х», зокрема в «Сазі про Темного Фенікса» С. Мура і «Свободі і справедливості для всіх» (2020) К. Харрис; у «Звільненні, або Спеціальній школі Сибіл Джойнс для дітей, які говорять з привидами і мають слух» Ш. Джексона; «Вічних» (*Eternals*, США, 2021) реж. Х. Чжао тощо, причому питома вага відповідного тематичного сегмента тут закономірно зростає.

Фактор Іншості у творах метажанру ХХІ ст. часто є сюжетотворчим, що подібне спостерігаємо в чарівних казках, а також здатен зумовлювати появу нових сюжетно-образних конструктів на зразок модуля «дім дивних дітей» [1, с. 368–377]; останній, крім однойменної гексалогії Р. Пір'за, визначаємо в «Школі добра і зла» (*The School for Good and Evil*, 2013) С. Чайнані, «Багрянному соколі» (2018) А. Закордонця, «Домі у волошковому морі» (*The House in the Cerulean Sea*, 2020) Т. Дж. Ключа, «Емпіреї» (*Empyrean*, 2023) Р. Яррос тощо.

Названий і подібні синтетичні конструкти отримують у процесі подальшого функціонування додаткові художні властивості, етичні маркери і також характеризуються амплітудою інтерпретації (від простішого негативного образу млина – «чорної школи» у «Крабаті» (Krabat, 1980) О. Пройслера до ускладненого з позитивним іміджем військового коледжу Басгіат в «Емпіреї» Р. Яррос; вони здатні формувати власні похідні сюжетно-образні відгалуження й найчастіше відповідають оновленій фентезійній парадигмі початку ХХІ ст.

У творах із вираженою історико-культурною, постколоніальною метафориною, акцентованим гендерним, політичним чи іншим підтекстом під Іншістю можуть розумітися національна приналежність і потенційно мотивована програмовість дій («дивні» Р. Рігґза; голем і джин у Х. Векер; люди-Х в однойменному міжавторському циклі Д. Фінгерота, А. Ірвіна, К. К. Раш, С. Лайонса й ін., висновки стосовно яких надто категоричні в цій площині [9, с. 42]), наднаціональний травматичний досвід історії та відповідна пам'ять [детальніше див.: 1, с. 357–368], сексуальна орієнтація (Т. Дж. Ключ) тощо. Роль фактора метафорично чи безпосередньо показаної Іншості на ґрунті особливостей сексуальних переконань у зразках фентезі 2010–2020 рр. стає все більш помітною. У творах неспеціального тематичного профілю включеність таких персонажів епізодична і в масштабі метажанру мозаїчна; у відповідних художніх світах функції чи згадки про цих персонажів органічно вкладаються в загальну подієву парадигму: наприклад, у «Докторі Стренджі: У мультивсесвіті божевілья» (Doctor Strange in the Multiverse of Madness, США, 2022) реж. С. Реймі. Динаміка досліджень указанного різновиду Іншості маргіналізованих ідентичностей зростає і входить до кола актуальних питань розвитку сучасного фентезі [4, с. 3].

Посилення жіночого первня в сучасній літературі загалом та його домінантність у панівному для аналізованого контексту міському субжанрі [5, с. 459] – фактори посилення впливу у фентезійній прозі ХХІ ст. постаті жінки, яка в гендерній оптиці також частіше набуває ролі Іншої у сполученні з проєкцією властивого досі переважно чоловічому образу розвитку за схемою міфу про героя [12, с. 47] (це положення справедливе і з погляду фольклорно-міфологічної традиції [1, с. 255]). Специфіка національних культурних середовищ впливає на характер соціальної маски фемінної Іншості. Наприклад, системне прочитання українського фентезі засвідчує провідну для нього крилатість жінки – у «Гонимарниках», «Безсмертних», «Щоденнику Мавки» й інших текстах Д. Корній, написаних нею у співавторстві з Т. Владмировою «Крилах кольору хмар» (2014) тощо, у «Злі» (2001) Л. Баграт, «Химерниці» (2019) О. Печорної та ін. Американський сучасний фентезійний кластер, для порівняння, частіше засвідчує змалювання жіночої постаті як відродженої з посиленою соціальною амбіцією – зокрема, у «Сутінках» С. Маєр, «Големі і джині» Х. Векер, «Всіх душах» Д. Гаркнесс. При цьому підтекстно конфліктність на рівні статей здебільшого пом'якшена, за винятком випадків, зумовлених світоглядом митця (С. Кінг) або власне сюжетними особливостями твору (наприклад, «Напівжиття» С. Ґрін).

Відомий у фантастиці прийом одивнення людини й набуття нею невластивої іпостасі в екзотичних обставинах (хрестоматійний приклад тут знаходимо в «Марсіанських хроніках» Р. Бредбері, де люди із Землі усвідомлюють себе марсіанами [3, с. 200]) зберігає актуальність для фентезійної практики ХХІ ст. У сприйнятті фентезійних персонажів під час їх діалогу з новими світами дійсність може сприйматися як ефемерна, а паралельний, інший світ – як об'єктивна даність. Такі моменти переживають, наприклад, герої «Дому дивних дітей» Р. Рігґза або «Казки» (Fairy Tale, 2022) С. Кінга. Статус Іншого активно набувають у фентезійному мистецтві ХХІ ст. і окремі локуси реального простору: міста і місця. Метафорична Іншість місць супроводжує, скажімо, часопросторову характеристику розвитку подій у випадку із зазначеним модулем «дім дивних дітей». Іншими

здатні поставати реальні (зокрема, історичні) міста, зі збереженням топографії, за умови зображення їх «тіньової», містичної сторони: назвемо тут «київський текст» у С. Тараторіної; В. Гранецької, А. Нікуліної й М. Однорог («Дім, у котрому заблукав час», 2016), «львівський» – у Л. Баграт, Д. Корній чи А. Рогашко («Осіннє Рондо місячної ночі», 2011), «рівненський» – у М. Кідрука («Не озирайся і мовчи», 2017), «нью-йоркський» – у Р. Піґґза, Х. Векер тощо.

Має художній успіх також одивнення важливих для націй соціокультурних подій, що як складник фентезійної рецепції поки фактично не досліджене й часом у критиці набуває подвійної оцінки. Іншими за такої оптики сприймаються події (а отже, і їх учасники) Революції гідності в «Домі, у котрому заблукав час» В. Гранецької, А. Нікуліної та М. Однорог, війни Півночі і Півдня в «Авраамі Лінкольні: мисливці на вампірів» (Abraham Lincoln: Vampire Hunter, 2010) С. Ґрема-Сміта, Голокосту в «Домі дивних дітей» Р. Піґґза, «Големі і джині» Х. Векер тощо. Фентезійна імагологічна перспектива робить свій внесок в одивнення національної географії, і для України таку рефлексію фіксуємо насамперед стосовно Чорнобиля і Львова (у Д. Гаркнесс, Х. Векер). Іншу призму бачення класичних національних літературних зразків, хоча і з полемічним естетичним ефектом, пропонує на початку ХХІ ст. феномен мешапу, що особливо нашумілий своїми першими текстами авторства С. Ґрема-Сміта, Б. Вінтерса чи А. Е. Мурета і різні художні сценарії якого засвоїли українці Я. Бакалець і Я. Яріш («Із сьомого дна», 2010), С. Тараторіна («Лазарус», 2018), Н. Ліщинська («Не люди, люди, нелюди», 2018) та О. Декань («Кайдашева сім'я vs зомбі», 2021).

Висновки. У сучасному фентезійному метажанрі образ Іншого із зазначеним функціональним спектром знаходить практично необмежені можливості розвитку й закономірно до співвідносних механізмів конкурує з класичними образами провідних жанрових персонажів, змінює розстановку сил у системі традиційного набору персонажів твору. Аналіз показових для перших десятиліть ХХІ ст. творів фентезі показує, що на їх персонажній системі, а отже, на способі вираження Іншого помітно позначається трансформація базового фентезійного конфлікту; це, зі свого боку, стимулює послідовне оформлення в цей час феномену Іншості другого ступеня. Паралельно з тенденцією виділення категорії межі Інший у фентезійному мистецтві ХХІ ст. тягнє до граничності, дистанційованості, парадоксальності й часом виражає парадокс сполучення сили і слабкості у сприйманні оточенням. Помітне місце в контексті розмови про Іншість у сучасному фентезі належить гендеру, варіативно простежуваному у фемінній площині. Базовим елементом є параметр Іншості і в синтетичних сюжетно-образних конструктах сучасного метажанру, а також у його рецепції соціокультурних подій і геопоетики.

Означена проблематика важлива для сучасного літературного й кінодискурсу та заслуговує на подальше комплексне вивчення, котре дозволить глибше осягнути закономірності розвитку фентезійного мистецтва ХХІ ст.

Література:

1. Гурдуз А. І. Український фентезійний роман 2000–2020 рр. У слов'янському, англійському й американському контекстах: особливості національного міфотворчого коду : монографія. Миколаїв : Іліон, 2023. 528 с.
2. Собуцький М. Розширення прав і повноважень лідерок у чарівному світі фантастичних істот. *Наукові записки НаУКМА. Історія і теорія культури*. 2024. № 7. С. 148–154. DOI: 10.18523/2617-8907.2024.7.148-154.
3. Bradbury R. The Martian Chronicles: The Complete Edition. Burton: Subterranean Press, 2009. 745 p.

4. Driggers T. Queering Faith in Fantasy Literature: Fantastic Incarnations and the Deconstruction of Theology / series ed. preface by B. Attebery, D. Fimi, M. Sangster. London: Bloomsbury Academic, 2022. XII, 235 p.
5. Ekman S. Urban Fantasy: A Literature of the Unseen. *Journal of the Fantastic in the Arts*. 2016. Vol. 27. No 3 (97). P. 452–469.
6. Genette G. Palimpsests: Literature in the Second Degree / transl. by C. Newman, C. Doubinsky. Lincoln; London: University of Nebraska Press, 1997. 491 p.
7. Guanio-Uluru L. Ethics and Form in Fantasy Literature: Tolkien, Rowling and Meyer. New York: Palgrave Macmillan, 2015. X, 261 p.
8. James E, Mendlesohn F. Introduction. *The Cambridge Companion to Fantasy Literature* / ed. E. James, F. Mendlesohn. New York: Cambridge University Press, 2012. P. 1–4.
9. Kavadlo J. X-Istential X-Men: Jews, Supermen, and the Literature of Struggle. *X-Men and Philosophy*. New Jersey: Wiley, 2009. P. 38–49.
10. Manlove C. N. The Fantasy Literature of England. Basingstoke: Palgrave, 1999. 222 p.
11. Mendlesohn F. Rhetorics of Fantasy. Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press, 2008. XXV, 306 p.
12. Rank O. The Myth of the Birth of the Hero: A Psychological Exploration of Myth / transl. by G. C. Richter, E. J. Lieberman. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2015. XLVIII, 149 p.

References:

1. Gurdüz, A.I. (2023). Ukrainskyi fenteziinyi roman 2000–2020 rr. u slovianskomu, anhliiskomu y amerykanskomu kontekstakh: osoblyvosti natsionalnoho mifotvorchoho kodu. [Ukrainian fantasy novel of the 2000–2020 in Slavic, English, and American contexts: peculiarities of the national myth-making code]. Mykolaiv: Ilion, 528 p. [in Ukrainian].
2. Sobutskyi, M. (2024). Rozshyrennia prav i povnovazhen liderok u charivnomu sviti fantastychnykh istot. [Expanding the rights and powers of female leaders in the magical world of fantastic creatures.]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Istorii i teorii kultury. – NaUKMA Research Papers. History and Theory of Culture*. 7, 148–154. DOI: 10.18523/2617-8907.2024.7.148-154 [in Ukrainian].
3. Bradbury, R. (2009). The Martian Chronicles: The Complete Edition. Burton: Subterranean Press. 745 p.
4. Driggers, T. (2022). Queering Faith in Fantasy Literature: Fantastic Incarnations and the Deconstruction of Theology / series ed. preface by B. Attebery, D. Fimi, M. Sangster. London: Bloomsbury Academic. XII, 235 p.
5. Ekman, S. (2016). Urban Fantasy: A Literature of the Unseen. *Journal of the Fantastic in the Arts*, 27. No 3 (97), 452–469.
6. Genette, G. (1997). Palimpsests: Literature in the Second Degree / transl. by C. Newman, C. Doubinsky. Lincoln; London: University of Nebraska Press. 491 p.
7. Guanio-Uluru, L. (2015). Ethics and Form in Fantasy Literature: Tolkien, Rowling and Meyer. New York: Palgrave Macmillan. X, 261 p.
8. James, E, Mendlesohn, F. (2012). Introduction. *The Cambridge Companion to Fantasy Literature* / ed. E. James, F. Mendlesohn. New York: Cambridge University Press. P. 1–4.
9. Kavadlo, J. (2009). X-Istential X-Men: Jews, Supermen, and the Literature of Struggle. *X-Men and Philosophy*. New Jersey: Wiley. P. 38–49.
10. Manlove, C. N. (1999). The Fantasy Literature of England. Basingstoke: Palgrave, 222 p.
11. Mendlesohn, F. (2008). Rhetorics of Fantasy. Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press. XXV, 306 p.
12. Rank, O. (2015). The Myth of the Birth of the Hero: A Psychological Exploration of Myth / transl. by G. C. Richter, E. J. Lieberman. Baltimore: Johns Hopkins University Press. XLVIII, 149 p.